

2 BOJ, BOJ VE VOJENSTVÍ, DRUHY BOJOVÉ ČINNOSTI

Boj je otcem a králem všeho.

Herakleitos z Efezu

Tato kapitola dává odpověď na základní filosofické otázky: „Co je to boj a jaký má význam pro člověka a lidskou společnost?“, „Jak se boj vyvíjel s vývojem lidské společnosti?“, „Co je podstatou ozbrojeného boje a jaké jsou zákonitosti jeho vedení?“ či „Jaký význam má ozbrojený boj v současnosti a jaké jsou obecné zásady pro jeho vedení?“

Tato kapitola ve své první části seznámí čtenáře s filosoficko-materialistickým pohledem na boj jako na základní filozofickou kategorii. Boj představí jako základní lidskou činnost podmiňující samotnou existenci lidského druhu. V další části kapitoly se čtenář seznámí s vývojem boje v souvislosti s rozvojem lidské společnosti. Tato část si klade za cíl, aby si čtenář uvědomil přímou souvislost mezi rozvojem lidské společnosti, vývojem technologií a způsobem vedení boje. Třetí část pak vysvětluje podstatu základních druhů boje v soudobých vojenských operacích a další možné vojenské aktivity.

2.1 Boj

Boj je vedle práce druhou základní formou existence člověka, je způsobem řešení jeho rozporů s přírodou a společností; přes všechny omyly, chyby a zrudnosti, kterých se při tom dopouští, je zdrojem jeho vývoje.

Člověk jako biologický druh neumí žít jinak než v koexistenci s dalšími jedinci, jinak než ve společnosti. Své rozpory s přírodou řeší prací, rozpory se společností řeší bojem. Přes všechny své výjimečnosti však zůstal součástí přírody a nehledě na stupeň svého vývoje, bojuje dál. Jeho boj se postupně stává složitějším, mění své formy, ale nemění svou podstatu. Je stále materiálně podmíněn. Jakmile člověk dosáhl vědomí, začal svůj boj zdůvodňovat. Vytvořil ideje a bohy, prapory i hesla a tvrdil sám sobě i jiným, že bojuje za ně. Příčiny boje a jeho zdůvodnění se s rozvojem vědomí běžně počaly diametrálně odlišovat.

Vědomí, které převážilo nad přirozenými pudy, obohatilo lidské způsoby boje. Vydělilo člověka z přírody i tím, že počal záměrně zabíjet příslušníky svého druhu. Vynalezl souboje i nájemnou vraždu, zločin i trest, vytvořil nestrášnější formu boje - válku, křížáckou, svatou, světovou, dokonce humanitární. Bojovaly rodiny, rody i kmeny, jednotlivci i skupiny, církve i třídy, státy a národy. Každá činnost člověka je vlastně boj, v němž zápasí s přírodou, ostatními individui, se společností, neznalostí i sám se sebou.

Čím více se člověk zlidšřoval, tedy čím více se odlišoval od ostatních živých tvorů a čím více myslel, tím více forem boje vymýšlel, tím spíše se jeho způsoby boje vzdalovaly původním přírodním, z podstaty vyplývajícím podobám, a byly stále strašnějšími. Člověk, aby mohl přežít, si počal některé formy boje jako nepřijatelné zapovídat a trestat je. Všechny trestní zákoníky světa vyjmenovávají tyto zapovězené formy boje a tresty za ně ve snaze potlačit je. Vražda, krádež, znásilnění, podvod a mnoho jiných jsou velmi staré. Postupně vznikají nové a staré nezanikají. Život se stává širším, bohatším, delším, ale také nebezpečnějším úměrně tomu, jak se prohlubují staré a vznikají nové rozpory společnosti.

V okamžiku, kdy člověk dosáhl schopnost vytvářet nadprodukt, stal se i tento nový, mimořádně důležitý statek předmětem boje. Nebojovalo se už jen o teritoria a hmotný majetek, začalo se bojovat i o člověka, který je zdrojem bohatství, o výsledky jeho práce, o jejich rozdělení a využití.

Boj v lidské společnosti je mnohostranným, nesmírně složitým, materiálně podmíněným jevem, jehož se denně zúčastňují jednotlivci, skupiny, třídy, národy i státy, v němž jsou cíle a zájmy ukrývány a vítězové uctíváni, ve kterém pravda, spravedlnost a pokrok vítězí jen s velkými překážkami a vždy jen částečně, dočasně a za cenu velkých obětí. S postupem civilizace vynalézá člověk stále složitější, kultivovanější, rafinovanější, ale i krutější formy boje, které se stále více vzdalují od své přírodní podoby, humanizují se a sofistikuji. Je čím dál tím složitější odhalit jejich podstatu, která je stále důmyslněji ukrývána. Člověk ji ukrývá někdy i sám před sebou. Každý jeho boj je konec konců materiálně determinován, ale vždy má svou ideální stránku a jeho konkrétní podoba je ovlivněna individuem i společností, v níž probíhá, i působením sil, proti nimž je veden (Ledvina, 2013).

2.2 Vývoj boje

Na úsvitu lidských dějin, v prvobytně pospolné společnosti se první lidé postupně naučili používat a později i vyrábět jednoduché nástroje potřebné k zajištění základních životních potřeb, především k obstarání obživy. Nástroje používali k získávání potravy, k lovu zvěře, ale i k vedení boje s příslušníky jiných tlup či rodů o udržení teritoria, zdrojů obživy, získání žen pro zachování rodu. Boj vedli s největší pravděpodobností v malých skupinách, tlupách. Nástroje a zbraně používali především kontaktním způsobem, popřípadě je vrhali na krátké vzdálenosti. Boj se odehrával na malém prostoru a vítězství bylo dáno zejména momentem překvapení nebo pouhou početní převahou. Poražená strana poté opustila prostor boje.

S dalším rozvojem lidské společnosti se začala rozvíjet výroba a dělba práce. Na přelomu 5. a 4. tisíciletí př. n. l. vznikaly městské státy, které si pro svoje zabezpečení vytvářely první armády. Základem armády byl pěšák. Příslušníci těchto armád neměli žádný výcvik ve vedení boje, armády neměly pevnou organizační strukturu a v boji neexistovalo velení. Pokud tyto armády o síle i několika tisících bojovníků vedly boj, odehrával se živelně, kontaktním způsobem, boje muže proti muži. Bojovníci se bili kyji, bodali, sekali, nebo na sebe vrhali různé ruční zbraně. V boji zvítězil zpravidla ten, kdo měl početní převahu.

V době, kdy lidstvo ovládlo výrobu kovů, zlata, bronzu a především pak železa (asi 12. stol. př. n. l.), došlo k rychlému rozvoji bodných a sečných zbraní. Železné zbraně bylo možno nabrousit a byly schopny v kontaktním boji způsobit smrtelná zranění. Vznikla potřeba se proti těmto zbraním chránit. Tento problém vyřešil kovový pancíř a nový způsob vedení boje. Vznikaly první velké armády. Základem vojska se stal obrněný pěšák. Byl sice méně pohyblivý, ale velmi dobře vycvičený, schopný vést boj ve větší vzdálenosti od své základny. Jednotky již měly pevnou organizační strukturu a byly dobře vycvičené pro boj. Jejich boj byl založen na pohybu pevně organizovaných, sevřených, dobře chráněných jednotek (falanga, kohorta).

V dalším období byla zbraním z kovu udělena rychlost lukem, metacím zařízením či jiným mechanismem a střely byly schopné probít i kovový pancíř. V té době byl boj veden převážně bezkontaktně, tj. střelbou a jen zřídka úderem. Pancíř přestal jednotlivé bojovníky chránit. Bylo nutné změnit způsob vedení boje, začal se využívat manévr. Hlavním druhem zbraně se stalo početné, pohyblivé, lehké, ale nechráněné jezdecktvo. Taktiku nájezdů jízdy využívali v tomto období především Arabové při dobývání Středního východu, Severní Afriky a Pyrenejského poloostrova. Postupně však opět rostl význam brnění, tentokrát jako ochrany jezdce a postupně

i koně. Nadvláda Arabů skončila vítězstvím Karla Martela (Velikého) nad muslimskou armádou v bitvě u Poitiers (říjen 732 n. l.). V tomto boji postavil Karel Veliký svoji taktiku boje na pomalém, ale vytrvalém tlaku svých vojsk, složených z těžké jízdy a pěších jednotek, proti čistě jízdní armádě Arabů. Odklon od rychlých útoků vedených lehkým jezdeckem dokonala tažení Karla Velikého na přelomu 8. a 9. století.

Nastoupila etapa, kdy byl boj veden těžce obrněnými rytíři, kteří útočili v liniích jako hlavní úderná síla. V boji byli podporováni lehkou pěchotou, vyzbrojenou palnými zbraněmi. Avšak postupně se zvyšující účinnost palných zbraní a rozšíření jejich využití ve válkách tohoto období výrazně ovlivnila výsledek bitev v neprospěch obrněné jízdy, které již pancíř neposkytoval potřebnou ochranu. V bojích se začal uplatňovat nový prvek, polní dělostřelectvo. Rozhodující obrat v taktice vedení boje v tomto období znamenala bitva u Kresčaku (roku 1346).

Následovala dlouhá etapa, které v sobě zahrnovala vývoj taktiky boje spojený s masovým zaváděním palných zbraní. Opět vznikla potřeba ochrany sil. Se zvětšující se účinností a dostřelem palných zbraní pancíř nebyl již schopen chránit jednotlivce. Proto se postupně začalo upouštět od lineární sestavy a kontaktního způsobu boje. V boji se začaly využívat ochranné vlastnosti terénu a manévr. A to manévr pohybem a palbou. Bojovalo se na větším prostoru, ale válka se stále rozhodovala v několika, nebo dokonce v jediné bitvě. Armády se dále zvětšovaly, zbraně zdokonalovaly a měnil se především způsob boje.

Pravidelné armády byly složeny z jednotek, které měly jednotný výcvik a výzbroj. Vzdálenosti, na které byl boj veden, se stále zvětšovaly, a to až za hranici přímé viditelnosti a boj se vedl na stále větším prostoru. Válečné tažení se již skládalo z mnoha bitev (operací), které po sobě následovaly, nebo probíhaly na mnoha místech současně. Díky rozvoji dopravní infrastruktury a novým dopravním prostředkům (železnice), bylo již možné provádět strategické přesuny na velké vzdálenosti. V armádách vznikla potřeba zabezpečení a podpory bojujících jednotek. Vznikaly nové druhy vojsk. Dělostřelectvo, ženisté, zásobovací vojsko spojovací vojsko a další. S dalším obrovským nárůstem palebné síly se taktický pohyb na bojišti začínal stávat téměř nemožným. Stále větší důraz byl kladen na ochranu živé síly. V boji byla budována polní opevnění. To vše mělo za následek, že ke konci 1. světové války se boj dostával do slepé uličky. Začal se omezovat pouze na obranu a udržení prostoru. Řešení bylo nalezeno v pancéřovaném vozidle, které bylo schopno manévrovat na bojišti i v nepřátelské palbě. Do boje byl poprvé nasazen tank. V průběhu několika let byly zdokonaleny jeho operační vlastnosti a tak tank na začátku 2. světové války disponoval dobrou pohyblivostí a průchodností v náročném terénu, měl mohutnou palebnou sílu a poskytoval osádce potřebný stupeň ochrany proti nepřátelské palbě (později i proti chemickým (CHZ) a jaderným zbraním (JZ)). Obrněné jednotky byly schopny pronikat do hloubky nepřátelské sestavy a vést samostatně bojovou činnost. S vývojem protitankových zbraní a využitím letecké techniky se i tank stal na bojišti lehce zranitelným, nepomohlo mu ani extrémní zesílení pancíře. Bylo třeba opět změnit taktiku boje a bojovou sestavu. Útok tankových jednotek byl podporován pěchotou. V průběhu 2. světové války se již jednalo o vševojskový boj. V boji byly koordinovaně použity všechny druhy vojsk (pozemní, vzdušné, námořní).

Po použití prvních atomových bomb v Hirošimě a Nagasaki na konci 2. světové války (6. a 9. srpna 1945) bylo nutné opět změnit taktiku boje. Bojové sestavy vojsk se začaly členit na menší pohyblivé celky s většími mezerami mezi jednotlivými jednotkami, takovými, aby zásahem jaderné zbraně malé či střední ráže nebyla z boje najednou vyřazena více než jedna jednotka. Pro boj vedený za použití JZ zůstaly nejvhodnějším prostředkem tanky a bojová vozidla pěchoty. Proto se v období po 2. světové válce vyvíjely a zaváděly do výzbroje nové moderní typy techniky (především tanky a bojová vozidla pěchoty) s větším vrstveným pancéřováním, protichemickou (PCHO) a protiatomovou ochranou (PAO). Měnila se struktura armád,

formovaly se nové typy jednotek, motorizované, později motostřelecké a vznikaly vševojskové svazky.¹

V současné době je ve všech vyspělých armádách kladen důraz na malé lehké, mobilní jednotky, vyzbrojené vysoce přesnými a účinnými zbraněmi, které jsou schopny vést boj samostatně, ve vysokém tempu. Tyto jednotky jsou schopné být rychle nasazené kdekoli na světě a rychle ovládnout území, ale nejsou schopné toto území dlouhodobě udržet. Proto na významu neztrácejí ani těžké mechanizované jednotky, které přebírají získané území a jsou schopny toto území udržet.

Cílem této části kapitoly nebyl úplný a přesný historický přehled vývoje boje v lidských dějinách. Kapitola upozorňuje na skutečnost, že rozvoj lidské společnosti s sebou nesl a nadále nese i rozvoj přírodních a technických věd a tyto ovlivňují život člověka. Protože život člověka je těsně spjat s bojem ve všech formách a podobách, logicky se rozvíjí a zdokonalují všechny formy boje. Nové bojové prostředky přináší novou taktiku vedení boje, ale i nové požadavky na další operační schopnosti.

2.3 Boj ve vojenství

Ve vojenství se bojem rozumí organizované ozbrojené střetnutí, srážka jednotek, útvarů a svazků dvou zneprátelených stran. Toto střetnutí se vede s určitým cílem a probíhá v časovém období několika hodin až dnů. Boj je podstatný znak a součást každé války i ozbrojených konfliktů lokálního významu. Za války lze jen bojem odrazit, zničit nebo zajmout protivníka a zbavit ho schopnosti k odporu. **Boj** je ve své podstatě násilím uskutečňovaným organizovanými ozbrojenými vojenskými (taktickými) celky pomocí zbraní.

Ozbrojený boj a bojová činnost

Ozbrojený boj ve vojenském smyslu je limitován pravidly, zákony a mezinárodními dohodami. Bojující strany jsou povinny řídit se základními ustanoveními moderního mezinárodního válečného práva, především pak ustanoveními o vedení boje. Tato ustanovení odpovídají zásadám pořádku, kázně a hospodárnosti a v neposlední řadě i zdravému lidskému rozumu. Tím se ozbrojený boj liší od trestné činnosti. Ozbrojený boj je současně prostředkem k dosažení určitých cílů, které nelze dosáhnout jinými způsoby nebo prostředky. Dosažení cílů boje se v praxi realizuje konkrétními druhy boje a v jejich rámci **bojovou činností** vojsk vedenou s cílem zničit protivníka, odrazit jeho úder, ovládnout důležité prostorů a podobně.

Bojová činnost zahrnuje všechny druhy činností svazků, útvarů a jednotek ozbrojených sil při plnění bojových a operačních úkolů. Bojová činnost, v závislosti na cílech boje, vymezené době na jejich splnění a na prostředí, v němž probíhá, se může být vedena s různou intenzitou.

Poznání boje se uskutečňuje na základě vojenské praxe. V průběhu uplynulých staletí docházelo ke kvalitativním změnám boje, i ke změnám v podmínkách jeho poznávání. Jedna ze zvláštností studia boje vyplývá ze skutečnosti, že boj není veden nepřetržitě. Po skončení

¹ Vševojskový svazek je základní taktický celek motostřeleckého, tankového, popř. i výsadkového vojska se stálou organizační strukturou, určený k plnění taktických úkolů. Vševojskovým taktickým svazkem je např. motostřelecká nebo tanková divize (dobová definice).

války následuje mír, avšak i v míru dochází k zdokonalování výzbroje a dalších prostředků používaných v boji. To vše bezprostředně ovlivňuje i charakter budoucího boje a způsoby jeho vedení a zároveň to ztěžuje poznání procesů, které v něm mohou probíhat.

Vývoj vojenství byl doprovázen postupným formováním místa a úlohy taktiky ve vojenském umění a jejím vývojem. Spolu s rozvojem druhů vojsk, jejich výzbroje a formováním nových druhů vojsk, se taktika stávala stále složitější.

Po dosažení určitého stupně vývoje vojenství se ukázalo, že taktika nevystačí s obecně platnými zásadami, ale že musí být diferencována i podle druhů vojsk. Taktika se začíná dělit na **všeobecnou taktiku a taktiku druhů vojsk**. Toto rozdělení vyjadřuje určení uvedených částí taktiky.

Všeobecná taktika určuje úkoly jednotek, útvarů a svazků druhů vojsk ve **vševojskovém boji**, charakter a způsob jejich společného použití, a tím ovlivňuje i rozvoj jejich taktik. Naopak, změny v taktikách druhů vojsk ovlivňují rozvoj všeobecné taktiky, upřesňují a zdokonalují její doporučení.

Soudobý boj, kterého se účastní více druhů vojsk, má charakter **boje vševojskového**, protože je veden společným úsilím jednotek, útvarů a svazků všech druhů vojsk za podpory letectva. V průběhu boje vzniká a navzájem se střídá značné množství jevů, které ve svém souhrnu vyjadřují podstatu boje. Podstatu boje, jakožto dvoustranného procesu, tvoří nejdůležitější vnitřní prvky obsahu boje. K pochopení podstaty soudobého boje je třeba boj stručně definovat, charakterizovat prostředky, jimiž je veden a zjistit jeho podstatné rysy. Podstata boje je mnohostranná a není absolutně stálá. Vítězství v boji se dosahuje mohutnými údery všech druhů zbraní, včasným využitím jejich výsledků, aktivní a rozhodnou činností svazků, útvarů² a jednotek³.

Trvale platné aspekty boje

Boj má své **trvalé aspekty**. Mezi **trvalé aspekty** boje patří **nejistota** a **chaos**, které jsou způsobené neúplnými, nepřesnými, nebo rozpornými informacemi. Dále se jedná o **násilí** a **nebezpečí**, které s sebou přináší použití síly nebo hrozba silou. Je to prostředek, kterým je protivníkovi vnucena vůle proti němu stojících sil. Násilí ústí v krveprolití, ničení a lidské utrpení. Přináší šok, překvapení, nebezpečí a strach. **Napětí** je síla, která maří činnost a vytváří neshody, jež následně znemožňují veškeré jednání. Může způsobit, že jednoduché věci se stanou složitými a složité věci zdánlivě nemožnými. Prostředkem k překonání napětí je odhodlání a zkušenost. Překonat napětí pomáhá vysoký morální stav, pevná organizace, účinný systém velení a kvalitně prováděný výcvik. **Lidský stres** je způsobený stresující činností. Pokud jsou účinky nebezpečí, strachu, vyčerpání, osamělosti, strádání různého stupně a síla vůle všech zúčastněných správně řízeny, může být stres katalyzátorem pro lepší výkon. **Složitost pozemního boje** pramení z velkého počtu vojáků a zbraňových systémů podílejících se na vedení boje a z důsledků jejich vzájemného působení s protivníkem, prostředím a

² Útvar je obecné označení samostatné výcvikové, administrativní a hospodářské součásti ozbrojených sil s vlastním názvem a číslem. Má stálou organizační strukturu, je organizován z jednotek různého charakteru podle předurčení a podřízen veliteli svazku. Útvar se organizačně člení na jednotky.

³ Jednotka organizační celek do praporu /oddílu/ se stálou organizací. Mezi jednotky patří: družstvo, obsluha, osádka, četa, rota, baterie, roj, prapor, oddíl, letka. Vzhledem k organizaci a výzbroji je jednotka schopna plnit úkoly v sestavě nadřízeného stupně, v některých případech i samostatně.

nekombatanty⁴. Pozemní operace jsou zásadně odlišné od námořních a vzdušných operací a kladou vyšší nároky na velení a organizaci boje. **Riziko** je dalším aspektem boje. Velitel musí být schopen a ochoten v boji přijmout určitá rizika. Musí zvažovat dostupné možnosti a porovnávat je s omezeními vyplývajícími z působení a možností protivníka. Nemělo by dojít k přílišné sebedůvěře, ale ani k vyhýbání se rizikům. **Změny situace a způsobů vedení bojové činnosti** mohou být vyvolány podstatnými změnami poměru sil bojujících stran, způsobených překvapivými a účinnými údery na rozhodující uskupení, nebo objekty, nebo provedením překvapivého a účinného manévru silami a prostředky, případně změnou způsobu vedení bojové činnosti a přechodu od jednoho druhu boje k jinému. Způsob vedení bojové činnosti se musí přizpůsobit reálné bojové (operační) situaci a možnostem vlastních vojsk i protivníka. Vedení bojové činnosti může komplikovat **přítomnost nekombatantů**, zejména probíhá-li v hustě zastavěném prostoru a v situaci, kdy neproběhla evakuace obyvatelstva. V prostoru operace je pak nutné respektovat ženevské konvence mezinárodního humanitárního práva.

Nové aspekty soudobého boje

Mezi nové, aktuální aspekty patří především **symetrie** a **asymetrie**, která se projevuje ve vzájemném působení rozdílných protivníků (Pub-31-10-01,2011:39). V soudobém ozbrojeném konfliktu proti sobě stále častěji působí vzájemně nesouměřitelné subjekty, národní státy i občanská, politická aj. hnutí, disponující výrazně rozdílnými bojovými prostředky. Tato asymetrie může být vyjádřena rozdíly v záměru, v metodě, ve složení sil, v kultuře, v technologii a ve velikosti sil. Protivníci se snaží vyvinout prostředky, které jim umožňují využívat vlastních výhod. Dalšími aspekty jsou **mnohonárodní (koaliční) charakter operací, zapojování ozbrojených sil do nebojových aktivit**, které v minulosti nepatřily do obsahu činnosti vojsk, vedení bojové činnosti v celé hloubce válčiště, růst významu činnosti malých jednotek a jednotlivců ve vztahu k celkovému výsledku boje a operace. Neopominutelným a velmi důležitým aspektem je nárůst významu **vlivu veřejného mínění a sdělovacích prostředků** na činnost vojsk po celou dobu přípravy a vedení vojenských operací i po jejich skončení.

Vojenské tažení, vojenská operace

Vojenské tažení je souhrn vojenských opatření, plánovaných a prováděných za účelem dosažení strategického cíle v daném čase a na daném území, která zpravidla zahrnují námořní, pozemní a vzdušné síly. Je to dílčí úsek války, který zahrnuje několik postupně, nebo souběžně vedených operací k dosažení strategického cíle.

Vojenská operace je vojenská činnost nebo provedení vojenského strategického, taktického, výcvikového, administrativního úkolu nebo poskytnutí pomoci, proces vedení boje, včetně

⁴**Nekombatant** - osoba určená k plnění nebojových úkolů (například zdravotnický personál, váleční zpravodajové, vojenští duchovní) a nebojující civilní osoby a děti pod ochranou mezinárodního humanitárního práva. V přesném slova smyslu definuje každou osobu, která není součástí ozbrojených sil bojujícího státu a která z tohoto titulu nesmí být vystavena útokům nepřítele, nesmí s ní být nakládáno jako s válečným zajatcem a podle lidských práv se nesmí od ní vyžadovat vojenská činnost. Zároveň se tento termín používá pro příslušníky ozbrojených sil, kteří se přímo nepodílí na bojových činnostech (zdravotní jednotky, logistické jednotky, atd.).

přesunů, zásobování, útoku, obrany a manévru, které jsou nezbytné pro dosažení cílů jakékoli bitvy nebo tažení.

2.4 Základní pojmy pro vedení boje

Aby bylo možné popsat způsoby vedení boje, je nutné nejprve znát základními pojmy, užívanými pro tuto velmi specifickou oblast lidské činnosti. Tato kapitola vysvětluje pojmy *bojová síla, prostor vedení boje, bojová sestava, fáze boje, prvky boje, manévr*. (V 6. kapitole jsou rozebírány vybrané pojmy – kategorie, které mohou znít stejně, ale jsou precizovány a více zobecněny oproti zde níže uvedeným.)

Bojová síla

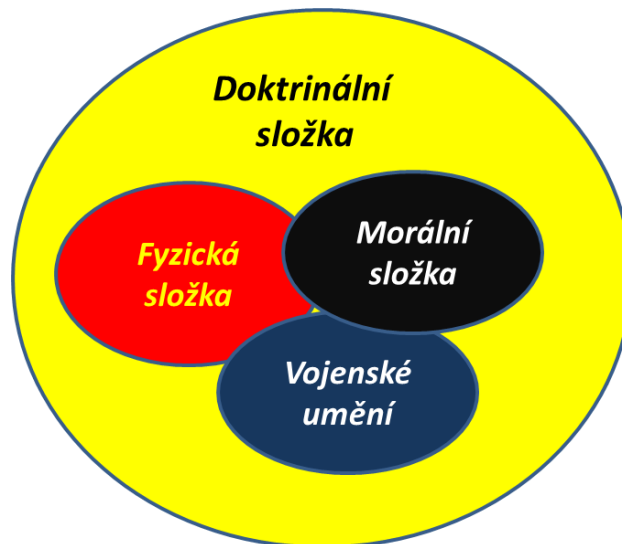
Pro vedení taktických činností je základem bojová síla, nazývaná též bojeschopnost vojenských sil, nebo bojový potenciál. Představuje schopnost sil bojovat a dosáhnout úspěchu v operacích. Skládá se ze tří vzájemně souvisejících a neoddělitelných složek a to **vojenského umění, morální složky a fyzické složky**. Společnou složkou, (faktorem), která ovlivňuje, podmiňuje a slučuje tyto tři složky, je **vojenská doktrína**⁵, viz obrázek 2-1.

Vojenské umění je nejdůležitější součástí vojenské vědy. Jako složka bojové síly je zaměřena na pozorování a vnímání operačního prostředí jednotlivci, velitelem nebo organizací. Je základem pro správná rozhodnutí učiněná na základě správných informací o protivníkovi, o vlastních schopnostech, které vedou k efektivnímu použití ostatních složek bojové síly. Hluboké teoretické znalosti jednotlivých složek vojenského umění jsou důležité pro efektivní použití bojové síly.

Základem **morální složky** je ochota lidí bojovat. Tato ochota k boji je buď daná dobrou morálkou⁶ jednotky, správnou motivací a vnitřním přesvědčením o morální a etické správnosti cílů boje. Nebo je ochota k boji daná schopností velitelů lidi k boji přinutit. Vysoká úroveň morální složky vyžaduje motivaci a správné vedení a řízení lidí.

⁵ Doktrína v tomto kontextu je oficiální vyjádření vojenského myšlení, poplatného určitému časovému rámci. Zahrnuje poučení z minulosti a názory na nejlepší způsob vedení bojové činnosti ozbrojenými silami v současné době a v blízké budoucnosti.

⁶ V běžné řeči i ve filozofii se morálkou obvykle rozumí principy a zásady správného jednání, jimiž se člověk řídí z vnitřního přesvědčení, ne ze strachu či donucení.

Obrázek 2-1 Složky bojové síly (zdroj autor statě)

Fyzická složka, to je lidská síla, výzbroj, kolektivní výkon, připravenost a udržitelnost⁷. Fyzická složka bojové síly je prostředkem k vedení boje. Je kombinací pozemní bojové techniky, zbraňových systémů, vzdušných prostředků, plavidel, senzorů a jiné techniky, obsluhované vojáky, individuálního výcviku jednotlivce a jednotek jako celku, pro vedení boje.

Prostor vedení boje a jeho struktura

Prostor vedení boje (Battlespace) je obecný pojem pro označení geografického prostoru, ve kterém jsou vedeny vojenské operace. Umožňuje uspořádání bojových prostředků, bojových činností a koordinaci velení a řízení vojsk uvnitř přiděleného prostoru i mimo něj. Prostor vedení boje zahrnuje stanovený prostor operace (Area of Operation – AOO) a další prostory. Prostor operace stanoví nadřízený velitel, prostory vlivu a zájmu si v rámci plánování operace definuje daný velitel dle vytyčených cílů operace. Dále se stanovuje tzv. **prostor odpovědnosti** (Area of Responsibility – AOR). V tomto prostoru odpovídá určený velitel za vedení bojové činnosti a její dopady na civilní obyvatelstvo, infrastrukturu, veřejné mínění, zájmy etnických skupin a podobně. **Prostor vlivu** (Area of Influence) je geograficky vymezený prostor, ve kterém je velitel přímo schopen ovlivňovat operace s pomocí manévru nebo systémů palebné podpory, které jsou obvykle pod jeho velením nebo řízením. V prostoru vlivu může velitel působit jak fyzicky (bojovými prostředky), tak morálně (psychologickými prostředky).

Bojová sestava

Bojová sestava je uskupení sil a prostředků rozvinutých k vedení boje.

⁷ Udržitelnost je schopnost vojsk uchovat si potřebnou úroveň bojové síly po dobu nezbytnou ke splnění stanovených úkolů.

Musí odpovídat charakteru úkolu, místu v sestavě nadřízeného celku, záměru velitele a dalším okolnostem a zabezpečovat:

- plné využití palebných a manévrových možností zasazovaných sil,
- přidělených a podpůrných prostředků k rozdrčení protivníka v celé hloubce bojového úkolu;
- využití účinků úderů taktického a vrtulníkového letectva,
- paleb dělostřelectva a dalších prostředků ničení;
- co nejlepší využití terénu k provádění manévru silami a prostředky a ke stupňování úderu;
- co nejmenší zranitelnost sil a prostředků vojsk ničivými prostředky protivníka;
- spolehlivé velení a řízení sil a prostředků vojsk, jejich součinnost,
- logistickou podporu a všechny druhy zabezpečení činnosti vojsk.

Fáze boje

K praktickému uplatnění manévrové metody na operačním a taktickém stupni je důležité znát základní fáze boje.

Základními fázemi boje jsou:

- získání informací o protivníkovi,
- zabránění protivníkovi ve volnosti jeho jednání,
- útok (úder) na protivníka,
- rozvinutí úspěchu.

Pro zjednodušení lze konstatovat, že existují dvě stěžejní fáze boje, a to zabránit protivníkovi ve volnosti jednání a zaútočit.

Nutnost zjištění protivníka a připravenost využít výsledků útoku je skrytě obsažena v obou. Zatímco zjištění protivníka a příprava útoku vytvářejí předpoklady pro úspěch, útok a rozvinutí jeho úspěchu mají rozhodující potenciál. Zabránění protivníkovi ve volnosti jednání se v žádném případě netýká jen obranných činností a ochrany vlastních vojsk. Tato činnost musí zahrnovat i aktivní prvky zahrnující zmaření záměru protivníka (narušení přesunů, napadání záloh, klamání apod.).

Zjištění protivníka, zabránění mu ve volnosti jednání, útok a následné využití jeho výsledků by měly být vedeny současně nebo alespoň nepřetržitě, tzn. s nepřerušným přechodem z jedné činnosti do druhé.

Výše uvedené fáze boje nelze zcela ztotožnit s fázemi operace, které vymezují určité „etapy“ v činnosti vojsk při plnění operačního úkolu. Může to být například: (1) přesun a zaujetí výchozích prostorů, (2) zasazení hlavních sil a ovládnutí prvních sledů nepřítele, (3) rozvíjení útoku do hloubky, (4) splnění stanoveného úkolu a zajištění zasazení záloh nadřízeného, (5) stažení sil a obnova bojeschopnosti apod.